

HANGOS MEDITÁCIÓ

Irta: *Molnár Kata*

— Sohasem gondolt még rá? hogy az ember mindenkit, akit ismer, az egész sorsával együtt ismeri . . . és senki sem tudja, kít ismer. Van abban valami iszonyatos, hogy olyan egyszerűnek látjuk azt, hogy például beszélgetünk valakivel, akit ismerünk és eszünkbe se jut, hogy milyen borzasztó nagy dolog történik akkor, amikor egy ember beszélget egy másik emberrel és mindegyiken, mindegyik fölött, mindegyik mögött ott van egy minden pillanattal teljesedő emberi sors, amit mindegyik magával hordoz, és egyik se tud róla semmit . . . — Tulajdonképpen . . . talán szét se kellene nézni —, még mozdulni se kellene az ember mellett, az ember körül csupa ilyesmi van, és nem jön rá, csak egy-egy pillanatban, hogy . . . Mi minden torlódik föl bennem most egyszerre, hihetetlen! Hogy milyen közel vannak az emberhez a legfurcsább titkok; és nem is tudjuk, észre se vesszük, egyszerűen csak élünk köztük és *ők* is csak élnek egyszerűen, akik ezeket a furcsa titkú sorsokat hordozzák, és észre se vesszik . . . — A nagyapám nyelvtanár, amolyan régimódi, zümmögő kis öreg kalendárium, háromféle nyelvű szöveggel, — de igen, ő ilyen, igazán! Magánórák szelídített gyötrelmeiben tanítja le az életét, «házai» vannak, családok, ahol azelőtt a mamát tanította és most már a leányt vagy a fiút, akár többet is — egész utca=szakaszai, ahol az egyik házba bemegy órát adni és a következő órát a következő házban adja, az utánakövetkezőt megint a következőben, — volt néha úgy, hogy helyettesítettem valahol, egy kis megbocsátható szélhámossággal, hogy az óradíj el ne vesszen, . . . mi minden jut eszembe így most — tud figyelni rám, érti, hogy miről beszélek? Amit az emberekről mondtam, a sorsukról, a furcsán nehéz titkokról, hogy ott vannak mellettünk, körülöttünk mindenütt és . . . az ember jóformán nem is tudja, föl se figyel rá, hogy mi mindennek a közelében, hogy mik között él . . . Az egyik családnál — én nem tudom, valami gépgyári művezető, vagy mi lehetett az apjuk, nagyon jómódúak és rettentően takarékosak, a nagyapám legrégebbi növendékei közül valók, csak arra emlékszem, hogy mindig ismertem őket, — három leány, nem is egészen fiatalok már, a legidősebbik valami egészen nagystílusú cigányszépség, maga az eleven hervadás, a bőre olyan, mint egy haladokló sárgarózsa, — milyen kuszán beszélek, egészen izgatottan, nem is tudom, miért! Van türelme hozzá, hogy hallgassa? De várjon csak, mondom is már tovább, . . . Istenem — figyeljen csak! A középső leány alacsony, tagbaszakadt teremtés, darabos, érdes, napszítan

durvaarcú, mint egy sváb tehenesszony; a legkisebbik rút, vézna, penészzöld betegség, halálraszánt melankóliával olyan savanyú örökké, hogy didergett bennem a lélek, amikor csak láttam; de ehhez a halálosra aszalódott melankóliához olyan paraszti arca volt, hogy fejkendő és kapa nélkül elképzelni se lehetett. Valami elborult fénytelenységű üveg-házi életben élt mindig ez a három leány, olyan szoros testvéri együvé-tartozással, amilyent még nem is láttam sehol, — volt egy bátyjuk is, — én nem ismertem — aki megnősült, egy parasztfrajlát vett el feleségül, legalább is ez volt a neve a leányok között a sógornöjüknél — gyűlö-ték! A fiatal házások is otthon éltek, a családi házban, de a kert másik felében, amolyan kis nyári-lakás volt ott, abban. A három leány egész nap a nagy, üveges verandán ült és lesték mérgezett éberséggel szaka-datlanul a kis házat, — én azt hiszem, a fiatal asszonynak valóságos pokol lehetett az élete, egy lépést nem tehetett anélkül, hogy ne tudta volna, kik figyelik! Aztán egyszerre csak furcsán megváltozott valami, — észrevehetően, de nem lehetett volna megmondani, hogy micsoda. Ingerült, dühös hallgatások kezdődtek a három leány között, — azelőtt mindig beszéltek, mindig suttogtak, minden percben volt valami, amit valamelyik meglátott a kis ház körül s rögtön figyelmeztette rá a másik kettőt. Ott ültek a verandán továbbra most is, de ha megszólaltak, rendszerint összevesztek. Hangos grombaságok kezdődtek köztük, egészen hitetlen dolgokat mondtak egymásnak, a melankóliást már nyíltan ideggyógyintézettel fenyegették, — volt valami fullasztó bor-zasztóság ebben az egészben, én csaknem belebetegedtem, amikor egy-szer előttem vesztek össze. Beletelt két-három hónap, hogy elkerültem hozzájuk megint, már nem is tudom, miért kellett odamennem; de azt tudom, földi hatalom többé rá nem vesz, hogy a lábamat oda betegyem. A verandán találtam őket, ahol azelőtt; egy tarka pólyában nyivákoló csecsemő körül szorgoskodtak, akinél vánnyadtabb, betegebb, ijesztőbb kis porontyot életemben nem láttam még. Talán meghalnék az iszo-nyattól, ha mégegyszer meg kellene nézmem! Olyan volt, mint egy cérna-vékony, beteg macskahangon nyivákoló vaksi, vánnyadt kis rém; és a három leány ott a pólyálgató sürgésben körülötte mint a részegségtől, a gyönyörűségtől erőtlenné űrült dongók; azt se tudták, hogy engedjék át, hogy adják egymásnak. Körülállták és reszketve simogatták két-felől azt, amelyik sorrakerült és dajkálhatta, — szörnyű volt; azt hittem, rögtön rosszul leszek. Ezek egyszerűen magukhoz ragadták a kis ház-ban megszületett gyermeket, az anyjának csak éjszakára adják vissza, reggel már futnak át érte, viszik magukhoz; a fiatal asszony egész nap szomszédol, sétálni jár, azt se tudja, mit kezdjen a napjával, mindent elvégeznek helyette, csak hogy távol tartsák, ruhákat vesznek neki, cipőt, kalapot, hogy látogatóba járjon, moziba, színházba, betegre

imádják, hízelgik, csókolják, ahol érik, — csak otthon ne legyen! A fivérüket talán meg tudnák ölni, mert a férfi dühöngve szidja az asszonyt, hogy úgyszólván sohasem látja, átkozza az egész házasságát, az asszony meg egyre hetykébb, semmi köze az urához, semmi szüksége rá, ő úgy él, ahogy akar, és különben is: ő anya, senki egy szót nem szólhat rá, neki gyermeke van, más férfi bezzeg megbecsüli a gyermeke anyját a feleségében . . . — Hát nem fantasztikus? Ha valaki kitalálja ezt és úgy meséli el, azt mondom, hogy beteg az esze . . . Istenem, aztán az a másik család! a kis almaképű Vera. — De bírja még, tudja hallgatni? Miért nem szól közbe? Csaknem megfulladok, úgy tele lettem ezekkel a dolgokkal most egyszerre, én nem is tudtam, hogy . . . hogy tudom ezeket, — mik ezek? Hogy így eszembe jutnak és muszáj, hogy . . . — Ért mindent, amiről beszélnek? A kis Verával, szegénnyel — mennyire nem olyasmi ez sem, ami . . . Egészen csodálatosan kerekkepű kis leány volt, körülbelül velem egyidős, — ez, amit most mesélek, valamivel régebben történt, félig-meddig még kisleányok voltunk. Nagyon nemegyformák, de mégis . . . Én nem is tudom, miért szerettem mindig hozzájuk menni. Éveken keresztül jártam oda, de sohasem tudtam, ma sem tudom, hogy annak a szép, nagy, ragyogóan tiszta háznak hány szobája van. Az asszony olyan volt, mint egy barázdásra vénült nevelőnő, — én kicsit félttem tőle mindig, valahogy öregebbnek éreztem, mint amilyen volt és sokkal keményebbnek, mint a valóságban; valamiért durvának tartottam, pedig ez, éppen ez nem volt igaz. A férfi, aki élete végéig nem tanult meg jól magyarul, olyan volt, mint egy korán megfehéredett hajú, motyogó öreg pap — és a két öreg között a csillogóan piros, almaképű kis fiatal leány, — nem ment a fejembe a dolog, amikor megismertem őket. Aztán a nagyapámtól hallottam, hogy a kisleány nem az ő gyermekük, örökbefogadott gyermek, de a szó szoros értelmében kifosztották magukat érte, máris az ő nevéen van az egész ház, összes ingóságaival, falusi szőlőbirtok, meg miegyéb, — minden. Mondom, ma sem tudom, hány szobában élt ez a három ember, a konyhában éltek mindig, és ez telente olyan volt, mint egy búbájosan öreg kúriának a legmelegebb szobája. Csupa ölelő csendű, békéjű otthonosság, dívánnyal és fotőjökkel, a padlója fehéren, mint a gyűrőtábla, és szőnyegesen, — úgye, hogy majdnem mosolygatóan szép? Érti a dolgot? Ezek már a kisleálynak a tulajdonát, holmiját óvták, féltették azzal, hogy nem merték használni a szobákat! Azt hiszem, ezért az áhítatosan tiszta csendű, szőnyeges konyháért mentem el mindig hozzájuk, oly szép volt, olyan . . . elmúlóan-szép ennek a derengő otthon=csendnek a békéje bennem! . . . Pedig — az én számomra — elviselhetetlen volt az a fegyelem=levegő, amiben máskülönben itt ez a kisleány élt, a szülői ház tekintélyétől

diktált, szigorúan felügyelt életrendnek az a... szétfeszíthetetlen, körülhatárolt, lezárt levegője, — a nagyapám is beszélt néha róla, milyen szigorúan tartják ezt a kötelességtudó és jókedvű kis teremtetést otthon. Az öregasszony rettentő keményen fogta, pedig reszketett érte, — túl volt szinte a normális emberi érzéseken már, ahogyan az az asszony ezt a kis kerekkepű leányt szerette és aggódott érte úgy, hogy csak keményen mert bánni vele. Egy napon csattanó=piros, duzzadt arccal, egészen különösen megfényesedett szemekkel jött órára a kis Vera, — olyan furcsán bizonytalan volt a hangja, minden szava, mint aki nem is igen tudja, hogy beszél. Nagy erőfeszítéssel dadogott néha valamit összefüggően, aztán egyszerre elborították a szemét a könnyek, nem bírt tovább velük, sírvafakadt, ráborult a nagyapám karjára, aztán az asztalra és úgy mondta, zokogva: hogy ő meg fog halni, mert megtudta, hogy nem a szülei gyermeke. A nagyapám nyugtatóan megkérdezte ekkor tőle, hogy hát kié? El tudja képzelni az áldottan jó és nagyon bölcs öreg embereket azt a szelíd, odázó, — nyugtató hangját, amelyen ekkor meg lehetett szólalni? A kisleányból akkor fölszakadt a sírás, de olyan erővel, hogy csaknem fuldoklott; aztán egyszerre ránézett a nagyapámra, égő szemekkel. És olyan ellassudott, hideg hangon mondta, — mint egy szöveget, amit úgy tanult meg, hogy nem szabad többé elfelejtenie: Én a bűn gyermeke vagyok... — Irtózatoss dolog, — hát hallgasson ide:... előző nap valami apró mulasztásnak a büntetését hozta haza az iskolából és az anyja — már a nevelőanyja, a szigorú öregasszony — a reszkető félelemnek, a felháborodásnak, az aggodalomnak, a rémületnek a megrendülésében kitört előtte; és szemére lobbantotta születésének talán egyszerűen csak szomorú körülményeit, — elrettentő példának! Figyelmeztetve a veszélyre, ami fenyegeti... és megbélyegezve — örök elítéltséggel! az életét, amelyről tudja meg hát, hogy mit visel vele... — Uristen, — a titkok világa ez! A titkok világa, — de mondja hát: nem az?... És esik az eső vagy süt a nap, kisvárosi házak között vezető békés utcákban megy az ember, a nagyapám benyit a jólismert kapukon, német vagy angolórát ad hanyag vagy tökfajú gyermekeknek, félti az apró kis tandíjakat, paclis szótárak botfűlű hibáival bosszantják és... Mennyi minden... Hihetetlen, — mint egy panoptikum, vagy... én nem is tudom, hiszen... De hát hol vannak ezek máskor? A halottfehérre púderezett kicsi, hervadt asszony az óriási, elhanyagolt öreg házban, — ez is — az óriási, elhanyagolt kertnek a közepén... — jaj, nem, ezt most már nem is. Csak... hogy az ember nem is tudja, — én nem is tudtam, hogy... Igazán, érzi, hogy mik ezek? És aztán... és az is, ahogy ezek a titkokat hordozó, titkokkal élő életek házakban és szobákban élnek, bútorok között, az ebédlőben kredenc van és a családi asztal

alatt az obligát méretű, obligát virágos=mintájú ebédlőszőnyeg, és semmi a világon nincs körülöttük, ami más lenne, mint máshol, — most hát meg ez, egy másik ház megint, — hát hallgassa meg. Ezt azért hallgassa meg, — Istenem, hát mi van velem? Én nem is tudom, hogy magyarázhatnám meg ezt, — várjon, talán meg tudja érteni, hogy ennek a háznak az udvarán . . . nem, nem is az udvaron, a szobákban — . . . szent Isten . . . ezeknél a szobáknál piszkosabb, sivárabb és otthonosabb, lakottabb szobákat sohasem láttam, mint ebben a házban. Nem volt nagy ház, három szoba volt benne legfeljebb, de hogy a három szobában hány gyerek, azt végérvényesen sohasem tudtam meg. Egyszerűen nem lehetett megtudni, mert kivétel nélkül párosával születtek, iker volt valamennyi és az ember, ha bement a házba, a küszöbön nekibotlott annak a nemtudomhányadik kettőnek vagy háromnak, akik pontosan amikor az ember a kapun belépett, akkor kergették ki egymást az utcára. A ház előtt nagy, gyomverte vízesárok voltak, legelésző kecskékkal a szélén mindig. És a kecskéket délután szám őrizte ott az árokparton az asszony. Egy délceg, fejedelmi szépségű, csaknem néma, különös teremtés; aki ha nem kecskét őrzött, akkor az udvaron ólat meszelt; de mindig hallgatott. A szó szoros értelmében úgy volt, hogy nem tudott köszönni sem, — az ember nem mert köszönni neki, mert úgysem felelt, legfeljebb mosolygott. Bent, az elképzelhetetlenül piszkos szobákban félig meztelenül hentergett a rengeteg gyerek, a kicsik valamennyije csenevész, angolkóros, vékony lábakkal, s a nagyapámtól hallottam, hogy ilyenek voltak a nagyok is mind, — s hogy milyen sudáran és sugárzóan szépek voltak mind a nagygyermekek itt, azt elmondani nem tudom; bámulni kellett rájuk, oly szépek voltak. Abban a szobában, ahol én is adtam órát néhányszor, egy dívány volt, egy asztal, meg egy zongora. És a zongora fölött egy régi báli képen ott volt a redout-beli jelenet, amikor a fejedelmi termetű kecskeőrző asszonnyal a trónörökös megnyitja a bált. A zongorától nem lehetett az asztal mellé ülni, az ember eltörte a térdét, míg be tudott szorulni valahogy. Az asztal alatt gyerekek mászkáltak, a zongora alatt gyerekek mászkáltak, nyomogatták a pedált, vagy megfogták annak a lábát, aki az asztal mellett ült; nem lehetett megmozdulni a székkal, — ha a zongorától még lehetett volna, — az ember sohase tudta, melyik gyerekeknek a kezére lép vele. A díványon ott feküdt ilyenkor az asszony, négy-öt hentergő, apró gyerekekkel maga körül, meztelen lábakkal, mint egy cseléd, — majdnem mindig mezítláb járt az udvaron is. És nem tudta széttaposni a lábait. Márványsíma bokái voltak, márványfehér a talpa, az egész lába, olyan ujjakkal, mint egy szoboré. Engem a meghökkenés — és a zavar, aztán a megdöbbenet bámolat csaknem megbabonázott, amikor először láttam így. És olyan volt ott a zongora

fölött a képen is, mint itt a díványon, és mint a ház előtt, az árok mellett a kecskékkal. A legszebb fekete haja volt; és az első asszony volt, aki rövidre vágatta a haját, férfiasan rövidre, — senki sem értette; és csak még szebb lett így, és még elviselhetetlenebbül különös. A férjéről úgy tudtam, hogy hatalmas szál ember és igen szép férfi; a házban látni sohasem lehetett, az asszony mindig egyedül volt; és mindig hallgatott. Tudott mosolyogni, de beszélni nem, és a mosolya olyan magától-fakadó volt és olyan elmondhatatlanul csukott mosoly, hogy nem tudtam mást érezni belőle soha, csak azt, hogy ez az asszony valamiért — de még az sem biztos, hogy ő maga tudja, miért, — nem gondolkozik semmin. Semmin, soha, még véletlenül sem. Hogy ennek az asszonynak valamiért nem szabad gondolkoznia. Hogy miért, — mondom, talán ő sem tudja. Talán azért, hogy élni tudjon. — Igen, — talán ezzel is meg lehet oldani valamit, hogy az ember egyszerűen csak *hallgat* mindenről, — és ez lenne az egész, amiért ennyit beszéltem most . . . ?

ALKONY

— Giuseppe Villaroel —

*A házak most a gyöngyház-szürkületben
a városfal mögött komorlanak,
a hold oly tétován, mint árnyalak
az este színtelen ködébe lebben.*

*A sok torony e hűnyó alkonyatban
oly furcsa, mintha egykor valaki
az égaljából faragta volna ki,
a víz fölött híd büszke íve pattan.*

*És csillagok pislognak szerte lágyan
s az ég a hosszú kémények között
kinyílik, mint aranybaötvözött
emlékkönyv, fönt az este hímporában.*

Berczeli A. Károly